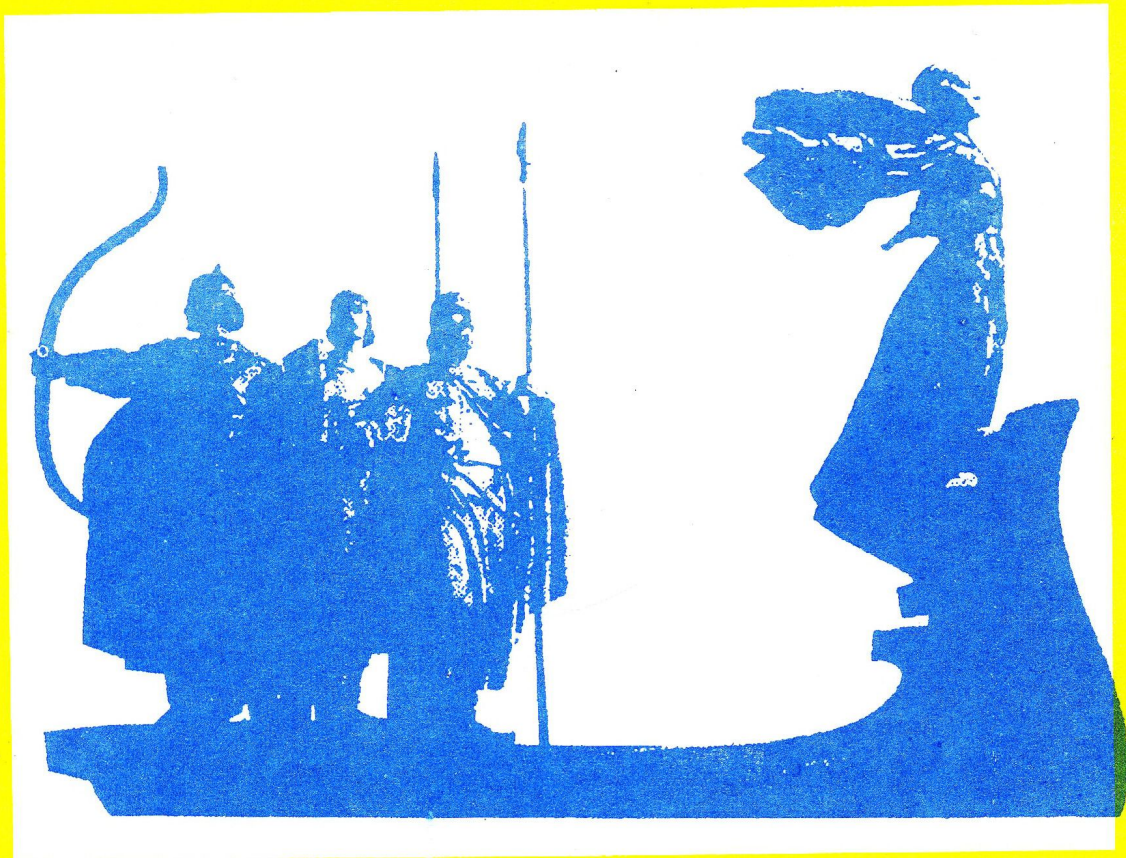

Стаття доц. Т.В.Семеренко
кафедра мови та
методики викладання в
позаїтковій шк.

ДРІДНІ ЖЕРЕЛА

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЧАСОПИС ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ Й УКРАЇНИ

4'2000

Освітній науково-методичний журнал «Рідні джерела»,

№ 4, 2000

Періодичність — 1 раз на квартал

Зареєстровано Міністерством інформації України,

серія КВ №3183 від 27.04.1998 р.

Передплатний індекс — 22910

Засновник —

Освітній науково-методичний центр «Україна — діаспора»

За підтримки:

АПН України, Товариства міжнародних зв'язків «Україна — Світ»

Редакційна колегія:

Ольга Хорошковська, кандидат педагогічних наук, головний редактор журналу;

Лариса Колос, заступник головного редактора;

Микола Вашуленко, академік, доктор педагогічних наук;

Надія Бібік, доктор педагогічних наук;

Ніла Волошина, доктор педагогічних наук;

Ганна Онкович, доктор педагогічних наук, професор;

Любов Мацько, доктор філологічних наук, професор;

Світлана Єрмоленко, доктор філологічних наук;

Марія Пенцилок, доктор педагогічних наук, професор;

Іван Ющук, кандидат філологічних наук, професор;

Людмила Руденко, доктор філологічних наук;

Анатолій Гуляк, доктор філологічних наук, професор;

Володимир Погребенник, доктор філологічних наук, професор

Ірина Гудзик, кандидат педагогічних наук;

Юлія Солод, кандидат філологічних наук;

Олена Харчук, кандидат філологічних наук;

Антоніна Мовчун, Заслужений учитель України;

Олександр Шокало, письменник (Товариство «Україна — Світ»);

Літературний редактор — Олена Харчук. Комп'ютерний набір, верстка, технічне редагування, макет — Наталія Яновицька

ЗМІСТ

СТОРІНКИ ЛІНГВІСТА

Г. В. СЕМЕРЕНКО. Удосконалення культури мовлення у роботі над конструкціями з прийменником *по* 1

Лариса КРАВЕЦЬ. Риторика як класична основа системи освіти європейських народів 12

МЕТОДИКА І ПРАКТИКА

Наталія ВОСКРЕСЕНСЬКА, Алла СВАЩЕНКО. Етимологічний аналіз як засіб підвищення пізнавальних інтересів та грамотності учнів 18

Анатолій ГУЛЯК "Слово нам верне і силу дав- незну, і славу..." ("Чорна рада" П. Куліша...) 22

УКРАЇНОЗНАВСТВО

Галина ЛОЗКО. Як засієш, так і вродить 31

Юрій ШИЛОВ. Праісторія України 34

СЦЕНАРІЙ ЗИМОВИХ СВЯТ

Марія ЗОЗУЛЯ. Новий рік на порозі 37

Валентин ІВАЩЕНКО. Коляд, коляд, коляд- ниця 45

Затверджено Вченою радою
Інституту педагогіки АПН України від
23 жовтня 2000 р.

Підписано до друку 31.10.2000. Формат 60х84/8. Папір офсетний №1. Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 5,58. Умовн. фарбовідб. 5,58. Обл.-вид. арк. 6,34. Наклад 500 прим. Зам. №

Друк: ЗАТ "НЕВТЕС", м. Київ, вул. Дніпродзержинська 110, т. 560-59-30

✉ Наша адреса: 01034, м. Київ, вул. Золотоворітська 6-А, к.18.

☎ (044) 224-9554, 290-8371

СТОРІНКИ ЛІНГВІСТА

УДОСКОНАЛЕННЯ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ У РОБОТІ НАД
КОНСТРУКЦІЯМИ З ПРИЙМЕННИКОМ *ПО*

Г. В. СЕМЕРЕНКО,

доцент Національного педагогічного
університету ім. М. Драгоманова

У час, коли українська мова набула статусу державної, вона все глибше проникає в усі сфери діяльності людини, активно використовуючись і в діловому мовленні, яке ще недавно велося переважно російською мовою.

При переході на спілкування українською мовою у діловій сфері часто виникають труднощі у виборі прийменникових конструкцій, які не завжди збігаються з російськими. Калькування таких словосполук призводить до мовних помилок. Найчастіше виникають проблеми при перекладі з російської мови конструкцій з прийменником *по*. Часто трапляються вислови: *екзамен по мові* (треба — *екзамен з мови*), *по всіх правилах* (за всіма правилами), *працює по спеціальності* (працює за фахом) і багато інших. Такі мовні помилки збіднюють культуру мовлення ділової людини і погіршують якість ділових паперів.

Відомо, що прийменник *по* в сучасній українській мові сполучається із знахідним та місцевим відмінками: *по* + З.в. (кого? що?), *по* + М.в. (по кому? чому?), значень із знахідним відмінком значно менше, ніж із місцевим. Словник української мови (СУМ — Т. VI. — С. 604-607) фіксує 25 значень із місцевим і тільки 6 значень із знахідним відмінком.

Така велика кількість значень прийменника *по* (просторові, об'єктні, об'єктно-обставинні, часові, означально-обставинні відношення тощо), наприклад: *по дереву, по садочку, по самі вікна, по полях, по дрова, наказ по університету, по обіді, по неділях, по весні* і багато ін. говорить про те, що українська мова не уникає цього прийменника, однак необхідно правильно його використовувати.

Для того, щоб полегшити роботу при використанні прийменника *по* розглянемо усі конструкції з цим прийменником у кількох перекладних словниках. Найбільша кількість таких конструкцій (російською мовою) засвідчена у "Російсько-українському фразеологічному словнику" (фразеологія ділової мови) — уложили В.Підмогильний, Є.Плужник, перевидання 1927 року. Із зафіксованих 303 конструкцій з *по* у російській мові тільки 39 мають цей прийменник і в українській мові.

Із усіх словників виписано понад 500 конструкцій з *по* російською мовою, і тільки 90 з них перекладено на українську з цим прийменником. Решта конструкцій в українській мові мають зовсім інші прийменники: *за, з(із), у(в), на, через, для, про, під, від, після, до, проти* та ін. або вживаються зовсім без прийменника. Частина перекладена із сполучниками як (*коли, поки*) та ін.

Така велика кількість заміників прийменника *по* при перекладі з російської мови вимагає великого досліду і глибоких знань з української мови. Щоб полегшити вибір необхідної конструкції, подаємо словничок таких словосполук.

Конструкції згруповані за прийменниками, які в українській мові відповідають російському прийменникові *по* для того, щоб наочно показати значну кількість відповідних прийменників у нашій мові. Прийменники розташовані за кількістю словосполук, які входять до їхньої групи. У кожній групі за алфавітом російської мови розташовані слова, які становлять основу словосполук.

ПО — ПО

приказ по армии

по возможности, по мере возможности, в меру возможности

идти по берегу

наказ по армии

по змозі, по спромозі, по можливості, якомога

йти берегом, по березі

по обоим берегам
по своей воле

стрелять по врагу
по всему видно
кампания по выборам
по головке не погладят
узнать по голосу
по горам, по долам

по городам
по горло в долгах, по уши в долгах
по горячим следам
по гривне за килограмм
по два человека в ряд
по сей день
резчик по дереву
прения по докладу
нам по дороге, по пути
ценить по достоинству

по душам, поговорить по душе

по собственному желанию

по (собственному) желанию или по принужде-
нию
по живому резать
по журналу
по закону
по знакомству
товарищ по институту
по истечении срока
инспектор по кадрам
по какой цене
родственник по матери
по мере (по силе) возможности

по мере сил
по мне (по тебе)
плывть по морю
бить по мячу
по ней, по нему было видно
по ниточке разобрать
по обеим сторонам
по одежде встречают, по уму провожают
траур по отцу
по обычаю
мастер по обслуживанию
по очереди
колесить по свету
по окончании года, срока
по окончании чего-либо
по парам

по обох берегах
по волі, по своїй власній волі, із власної волі,
своєю волею, з доброї волі, самохіть
стрілять у ворога, по ворогові
по всьому (з усього) видно
кампанія по виборах, у справі виборів
по голівці не поглядять (кого)
пізнати по голосу
по горах і долах, долом та (і) горою, через гори,
через доли
по містах
по шию (по самі вуха, по саму зав'язку) в боргах
по гарячих (свіжих) слідах
по гривні за кілограм
по два чоловіки в ряд
по цей день, понині, аж досі
різьбяр по дереву
дебати по доповіді
по дорозі, дорогою (іти), по руці (з ким)
шанувати (кого) по заслугі, віддавати (кому) на-
лежне по заслугі
по щирості, щиро, щиросердно поговорити (по-
бесідувати), по душі
по своїй волі, з власної волі, своєю охотою, во-
лею, самохіть, за (власним) бажанням
по волі чи по неволі

по живому різати
по журналу (число), за журналом (довідка)
по закону
по знайомству
товариш по інституту
після закінчення, по закінченні строку (терміну)
інспектор по кадрах
по якій ціні, за яку ціну
родич по матері
у міру можливості, по можливості, по змозі, по
спромозі, якомога
по спромозі
по мені (по тобі)
пливти (плисти) по морю
бити по м'ячу
по ній (ньому) було видно
по ниточці (до цурочки) розібрати
по обидва боки (по обидві сторони), обабіч
по одержі стрічають, а по уму випроводжають
траур (жалоба) по батькові
по звичаю
майстер по обслуговуванню
по черзі
роз'їжджати по світу
по закінченні року, терміну
по чому
парами, по парі

по пам'яті
 расставить по полкам
 по полю
 по понедельникам

поступать по правде
 по правде говоря

по праву
 пошло по-прежнему
) агент по продаже
 по порядку

по пути
 товарищ по работе
 по радио
 комитет по разоружению
 по следам (кого, чего)
 по свежим следам

идти по следу зверя
 сам по себе
 действовать по-своему
 по горячим следам
 по старинке
 по совести
 по совести говоря
 по сторонам
 по сути дела
 по существу говоря
 по всему телу
 по трое
 делайте по своему усмотрению

по своему усмотрению (делать, решать)
 по учреждениям
 приказ по факультету
 по ходу дела
 по четыре километра в час
 дать детям по яблоку

по адресу (кого, чьему)
 не по адресу
 говорить по чьему-либо адресу
 по своему благосостоянию (пожертвовать)
 выступать по доверенности
 поручительство по векселю
 по предъявлении векселя
 по виду
 по внешности

по своему вкусу

по пам'яті, з голови
 розставити по полицях
 по полю, полем
 по понеділках, у понеділок, щопонеділка, кожно-
 го понеділка
 ходити по правді, чинити, діяти
 правду (по правді, по щирості, щиро) кажучи,
 сказати правду
 по праву
 повелося по-старому
 агент по продажу, у справах продажу
 по черзі, по ряду, номер по порядку, чергове чис-
 ло
 по дорозі, з руки
 товариш по роботі
 по радіо
 комітет по роззброєнню, у справах роззброєння
 по слідах, слідами (кого, чого)
 по гарячих (свіжих) слідах, гарячими (свіжими)
 слідами
 іти по сліду звіра
 сам по собі
 чинити по-своєму
 по теплому сліду
 по старому
 по совісті, як велить сумління
 сказати по совісті, щиро кажучи
 по боках, з боків
 по суті справи
 власне кажучи, по суті кажучи
 по всьому тілу
 по трое
 робіть по своїй волі, зробіть, як вам здається
 краще
 на свій розсуд (робити, вирішувати)
 по установах
 наказ по факультету
 по ходу справи, з розвитку (з перебігу) справи
 по чотири кілометри за годину
 дати дітям по яблуку

ПО — НА

на адресу (кого, чию)
 не на ту адресу
 казати на чию адресу
 на свою спроможність (пожертвувати)
 чинити на підставі
 порука на векселі
 на подання векселя
 на вид
 на погляд, на огляд, на око, з погляду, зокола, на
 взір
 на свій смак, собі до смаку, до свого смаку, собі
 до вподоби, до своєї вподоби

по настоящему времени
 предшественник по должности
 прения по докладу
 по желанию кого
 по жительству, по месту жительства
 по жребию
 по заказу
 по запросу
 по зову (кого)
 по имени
 как по имени
 плохой по качеству
 по квитанции получать
 по местам
 по месту жительства
 по месту службы
 по моему мнению
 по мнению, убеждению
 вышло по-моему
 по общему мнению
 по мысли (автора)
 по встретившейся надобности
 доставшийся по наследству
 будет по-нашему
 по образу и подобию (чьему)
 по такому образу
 смотря по обстоятельствам
 по ордеру получать
 по пальцам можно сосчитать (пересчитать, счесть)
 по всем правилам
 по моему предложению
 по представлению
 по моей просьбе
 по расписке
 по моим соображениям
 по счету получать
 по требованию кого делать что
 по вашему усмотрению
 по фамилии
 по ходатайству

на теперішній час
 попередник на посаді
 дебати на доповідь
 на бажання чиє, на волю чію
 на місце, на місці перебування
 на жеребок
 на замовлення
 на запит
 на заклик (кого)
 на ім'я, на ймення
 як на ім'я
 поганий на якість, неякісний
 на квитанцію одержувати
 на місце
 в місці мешкання, на місце мешкання
 на праці, за місцем служби (роботи)
 на мою думку, на мій погляд, як я гадаю
 на думку (погляд), на переконання
 на моє вийшло, на моє слово спало
 на загальну думку
 на думку (автора)
 зважаючи на (таку) потребу
 спадковий, спалий, припалий на спадщину
 вийде на наше
 за образом і подобою, на образ і подобу
 на такий взірць
 зважаючи на обставини
 на ордер одержувати
 на пальцях можна нарахувати (полічити, перерахувати, перелічити)
 додержавши всіх правил, на всіх підставах
 на (мою) пропозицію, з (моєї) пропозиції
 на подання
 на моє прохання
 на розписку, під розписку
 на моє міркування
 одержувати на рахунок
 на вимогу чію чинити (робити) що
 на вашу думку, волю
 на прізвище
 на клопотання, з клопотання

ПО — ЗА

по алфавиту
 по векселю
 по чьому впливию
 старший по возрасту
 по Гегелю
 по данным наблюдения
 по своему делу
 по доверенности
 по договору
 по договоренности
 по донесении с мест

за алфавітом
 за векселем, на вексель
 за чийм впливом, під чийм впливом
 старшин за віком, старший віком
 за Гегелем
 за даними спостереження
 за своїм ділом, за своєю справою
 за довіреністю, за дорученням
 за договором, з договору
 за домовленістю
 за донесеннями, відомостями з місць

по собственному желанию	за власним бажанням
По заключению (чьему)	за висновком (чийм)
второй по значению	другий за значенням
по известиям	за відомостями
по извещении	за повідомленням
по инициативе	за ініціативою, з ініціативи
по исследованию	за дослідженням, за дослідом, після досліду
по исчислениям	за обрахунками
отличный по качеству	відмінний за якістю
по контракту	за контрактом
по курсу	за курсом
по материалам следствия	за матеріалами слідства, із матеріалів слідства
по методу	за методом
по наблюдениям	за спостереженнями, як спостережено
отчет по отделах	звіт за відділи
по старой памяти	за давньою звичкою, за старим звичаєм
по плану	за планом, з плану
по подозрению в чем	за підозрою в чому
по позволению	за дозволом
по всем правилам	за всіма правилами, з додержанням усіх правил
по предложению	за пропозицією, на пропозицію
по предположению	за припущенням
по представлению	за поданням
по приговору	за вироком
по приказанию, по приказу, согласно с приказом	за наказом
по примеру	за прикладом
по программе	за програмою
по происхождению	за походженням
украинец по происхождению	українець за походженням, родом українець, з походження українець
хирург, учитель по профессии	хірург, учитель за фахом, за професією
по расценке	за розцінкою
по конечному результату	за кінцевим результатом
по решению	за постановою (рішенням), з постанови
тоска по родине	туга за батьківщиною
фильм по роману	фільм за романом
по сведениям	за відомостями, з відомостей
по системе	за системою
по последнему слову чего	за останнім словом чого
по совету	за порадою
по взаимному (обоюдному) согласию	за обопільною згодою, за взаємною згодою
по смыслу статьи	за значенням статті
по списку	за списком
по статье	за статтею
идти по стопам (чьим)	іти за чийм прикладом
по тарифу	за тарифом
по теме	за темою, на тему
по моей теории	за моєю теорією, на мою теорію
по течению плыть	плисти, пливти за течією
по течению	за течією, за водою
по требованию отпустить товар	за вимогою давати товар
по всем требованиям науки, законов	за всіма вимогами науки, законів
по указаниям	за вказівками
по условию	за умовою

по собственному усмотрению
по всей форме
добрый по характеру
по часам

за власним розсудом (міркуванням)
за всією формою
добрий за вдачею, за характером
за годинником, від години

ПО — 3 (ІЗ)

чемпион по боксу
по видимости
по внешнему виду
по всему видно
по вине кого
по чьей вине
по своей воле (охоте)
не по своей воле
по первому впечатлению
по выдвижению получить должность
по выражению лица
по глупости
по доброте
по докладу (прения)

по долгу службы, по должности

по дружбе
по собственному желанию

специалист по животноводству
по злобе
по собственной инициативе
по истории лекции
по команде
по мановению
по молодости
по наитию
по наставлению
по научению
по ненависти (ко мне)
по нужде
по непредвиденным обстоятельствам
по личным, домашним, независящим обстоя-
тельствам
по обязанности
по (своему) личному опыту, на опыте

книги по всем отраслям
по случаю отъезда
по своей охоте
инструктор по плаванию
по собственному побуждению
по поводу чего
по этому поводу
по подозрению
по подписке
по показаниям очевидцев

чемпіон з боксу
з огляду, мабуть, напевно
з зовнішнього вигляду, зовні
по всьому (з усього) видно
з вини кого
з чийої вини
з своєї (власної) волі (охоти), по своїй волі
не з власної волі, несамохіть, не власною волею
з найпершого враження
з висування дістати посаду
з виразу обличчя
з дурного розуму
з добрості, з доброти
з приводу доповіді (обговорення, дискусії), про доповідь
з обов'язків службових, виконуючи службові обов'язки
з приязні
за власним бажанням, з власного бажання, з власної охоти
спеціаліст (фахівець) з тваринництва
із злості, маючи злобу
з власної ініціативи, за ініціативою
лекції з історії
з команди, з наказу, за наказом
з помаху
з молодощів
з натхнення, з навіяння
з поради
з намови
з ненависті (до мене)
з потреби
з причин непередбачених
з особистих, домашніх, хатніх, незалежних об-
ставин; через особисті і т.д. обставини
з повинності, з обов'язку
з (свого) особистого, власного досвіду, на собі, по собі
книги з усіх галузей
з причини від'їзду
з своєї волі (охоти)
інструктор з плавання
з власної волі, власною волею
з приводу чого
з цього приводу
з підозри
з передплати, передплатно
з (із) свідчень самовидців, як самовидці свідчать,

по положению (согласно закону)
 по положению (своему)
 по поручению
 считать по порядку
 по предположению
 делать по чьему приказанию
 по принуждению
 по той простой причине
 по уважительной причине
 по многим причинам
 по проискам кого
 по простоте душевной (сердечной)
 по протекции
 по распоряжению, приказу
 по решению
 по сведениям
 по случаю (купить)
 по несчастной случайности
 по счастливой случайности
 по всем статьям
 по уполномочию
 по ходатайству
 по ходу дела

учебник по химии
 экзамен по экономике

із свідчень очевидців
 згідно з положенням, законом, статутом
 з свого становища, через своє становище
 з доручення, за дорученням
 лічити з ряду, від ряду, рахувати по порядку
 з припущення
 робити з чийого наказу
 з примусу
 з тієї простісінької причини
 з поважних причин
 з багатьох причин
 з підступів, домагання чийого
 з сердечної простоти
 з протекції
 з розпорядження, з наказу
 з постанови, за постановою
 за відомостями, з відомостей
 з нагоди чого, з приводу чого, з okazji (купити)
 з лихого нагоди
 з доброї нагоди
 з усіх поглядів, в усіх відношеннях
 з уповноваження
 з клопотання, на клопотання
 по ходу справи, з розвитку справи, з перебігу
 справи
 підручник з хімії
 екзамен з економіки

ПО — У (В)

по вкусу
 по вопросу о чем
 спор по вопросам
 стрелять по врагу
 по делам
 по делам службы
 обращаться по делу
 по этому служебному делу
 я к вам по делу
 поверенный по делам
 по выходным дням
 специалист по животноводству
 по классу
 по мере, в меру того, как
 по мере надобности
 по мере сил
 по мере получения
 по месту жительства
 по направлению к городу
 переходит по наследству
 по отношению к кому
 по подозрению в
 по понедельникам
 по праздникам
 агент по продаже

у смак, до смаку, до вподоби
 в справі чого
 суперечка в справах, суперечки про питання
 стріляти у ворога, по ворогові
 у справах (чого)
 в справах службових
 звертатися в справі (з справою)
 в цій службовій справі
 я до вас у справі
 повірений у справах
 у вихідні дні, вихідними днями
 спеціаліст (фахівець) у галузі тваринництва
 у класі
 в міру того, як
 у міру потреби, як буде потреба, як до потреби
 у міру сил, по змозі
 в міру, як одержувано
 в місці мешкання (проживання)
 у напрямі (напрямку) до міста
 переходити у спадок, в спадщину
 у відношенні до кого, відносно кого
 запідозрений у
 у понеділок, по понеділках
 у свята
 агент у справах продажу, по продажу

комітет по розоруженню
по совокупности
не по твоим способностям
по всем статьям
по сумме
по самой своей сути

комітет у справах роззброєння
в сукупності
тобі не в хист, не до твого хисту
в усіх відношеннях, з усіх поглядів
в сумі, сумою
у самій своїй суті, самою своєю суттю

ПО — ЧЕРЕЗ

по болезни
по малолетству
по милости (кого, чьей)
по молодости лет
по небрежности
по встретившейся надобности
по недоверию к
по недоразумению
по недостатку времени (средств)

через хворобу, недугу, нездужаючи
через недолітство
через кого, з ласки (чий)
через молоді літа, по молодості
через недбальство
через те, що трапилась (виникла) потреба
через недовір'я (недовіру) до кого
через непорозуміння
через брак часу (коштів), бо бракувало часу (коштів)
через непридатність
через недбалість
через незгоду
через неспроможність
через нещастя
через особисті обставини
через помилку
через своє становище
через (що)
через розсіяність

по непригодности
по нерадению
по несогласию
по несостоятельности
по несчастью
по личным обстоятельствам
по ошибке
по положению своему
по причине (чего)
по рассеянности

ПО — ДЛЯ

по нагрузке
общество по охране животных
агент по получению
комиссия по приему экзаменов
комиссия по продаже
мастерская по ремонту обуви
инструкция по составлению сметы
комиссия по составлению резолюции

для навантаження
товариство для охорони тварин
агент для одержання
комісія для прийому екзаменів
комісія для продажу
майстерня для ремонту взуття
інструкція для (до) складання кошторису
комісія для складання резолюції

ПО — ПРО

спор по вопросам
по докладу (прения)

суперечка про питання, суперечки в справах
про доповідь, з приводу доповіді (обговорення,
дискусії)
про мене

по мне

ПО — ВІД

смотря по погоде
считать по порядку

залежно від погоди
лічити від ряду, з ряду

ПО — ПРОТИ

вести себя по отношению к кому-либо
принимать на себя обязательства по отношению
к кому

триматися проти кого
брати на себе зобов'язання проти кого

ПО — ЩОДО

по отношению к кому (чему)

щодо (відносно) кого, чого, у відношенні до кого, чого

мероприятия по повышению трудовой дисциплины

заходи щодо підвищення (для, до підвищення) трудової дисципліни

рекомендации по уходу за больным

рекомендації щодо догляду за хворим

ПО — ЯК, КОЛИ, ПОКИ, ЯКЩО, СКІЛЬКИ

по теперешним временам

як на тепер, як на ці часи

по возможности

якщо (коли, як) можна

по гроб

поки світ сонця, повік, до смерті

по истечении срока

як вийде (скінчиться, закінчиться) термін (строк),

по мере надобности

по скінченні, коли скінчиться

як (яка) буде потреба, як до потреби, у міру потреби

по мере сил

як посиля, в міру сил

по миновении надобности

як мине (коли мине) потреба

по моему мнению

як я гадаю

по наблюдениям

як спостережено, за спостереженнями

смотря по надобности

коли треба, як треба, скільки треба

по наступлении срока

як надійде термін

по обыкновению

як звичайно, звичаєм, своїм звичаєм, як завжди

по обещанию

як обіцяно

по окончании года, срока

як рік, термін вийде, по закінченні року, терміну

по освобождении

коли звільнено, визволено, звільнивши, визволивши

смотря по погоде

залежно від погоди, як яка погода, як до погоди

по показаниям очевидцев

як самовидці (очевидці) свідчать, із свідчень, за свідченнями очевидців

по прекращении

коли скінчиться, коли припиниться

по имеющимся у нас сведениям

як нам відомо

делайте по своему усмотрению

робіть, як вам здається краще,робіть по своїй волі

смотря по

як до, вважаючи на, з огляду на

ПО — ЗАВДЯКИ

по счастливой случайности

завдяки щасливому випадкові (випадку), через щасливий випадок, на щастя

ПО — ВЗДОВЖ

идти по берегу

іти вздовж берега

самолет летел по границе

літак летів уздовж кордону

ПО — без прийменника

по благосостоянию

добробутом

по болезни

нездужаючи, через хворобу

специалист по внутренним болезням

спеціаліст внутрішніх недуг

по своей величине

своїм розміром, своєю силою, завбільшки

по всей вероятности

мабуть, цілком, імовірно, очевидно, десь, найпевніш

по вечерам

вечорами

по внешнему виду

зовні, з зовнішнього вигляду

по видимости

мабуть, напевно, з огляду

по своей вине
по временам, время от времени
мне более по вкусу было бы
по вкусу приходящийся
по своему влиянию
по своей воле (охоте)

не по своей воле
по вступлении на должность
по вторникам
по выходе
по выяснении
по горе
ехать по железной дороге
работать по целым дням
идти по дороге
по душам поговорить

по целым дням
по заключению сделки, условия
по своим знаниям
кружок по изучению языка
по-иному
по использованию
по качеству этот материал является
по количеству
по мановению руки
по мелочам
по мелочи
по меньшей мере, по крайней мере
по мере, в меру возможности
ехать по морю
идти по направлению к селу
по ночам
судить по обвинению в...,
по своему обыкновению
по обязательству уплатить
узнать по опыту
по освобождению
по осени
по оставлении чего
комитет по охране
по ошибке
по парам
по переводу
инструктор по плаванию
по поведению
по подписании сделки
по подписке собирать средства
по получении (чего), с получением письма
число по порядку
по своим последствиям
по почте
перевод по почте

самохіть, з власної вини
часами, десь-не-десь, коли-не-коли, десь-колись
мені уподібніше було б
уподібний, сподібний
своїм впливом
своєю (власною) волею (охотою), самохіть, з...,
по...
несамохіть, не своєю волею, не з власної волі
обійнявши посаду
щовівторка, у вівторок, по вівторках
вийшовши
вияснивши, з'ясувавши
горою
їхати залізницею
працювати цілими днями
іти дорогою
широ, щиро, щиро, щиро, щиро поговорити,
побесідувати
цілими днями
склавши, підписавши угоду, умову
своїм знанням
гурток вивчення мови, для вивчення мов
іншим чином, інакше
використавши
якістю цей матеріал є
кількістю, числом
помахом руки
нароздріб
дрібницями
щонайменше
якомога, по змозі
пливти морем
прямувати до села
ночами
судити, обвинувачуючи за...
своїм звичаєм
сплатити зобов'язання
досвідчитися, пересвідчитися
звільнивши, визволивши
восени
залишивши що
комітет охорони, комітет з охорони
помилково
парами, по парі
переказом
інструктор плавання, інструктор з плавання
поведінкою, поведженням
підписавши угоду
підпискою збирати кошти
одержавши, діставши (одібравши) цього листа
порядкове число
своїми наслідками
поштою
переказ поштовий

тариф по поясам
говорить по правде
по праву давности
учебник по торговому праву

по правую (левую) руку
по принадлежности
по размеру
по рассмотрении
вверх по реке (против течения)
ударить по рукам (разнимать руки при сделке, пари)

делать по-своему
по своим свойствам
быть по сему
по своей силе
по своей сложности
злоупотребления по службе
обязанности по службе
перевод по службе
преступление по службе
упущение по службе
по слухам
продается по случаю
по содержанию
по соображении всех обстоятельств
по составу
по состоянию здоровья
по способу
ехать по степи
по стоимости
по сумме
по счету первый и т.д.
по телеграфу, по телефону
известный по своим трудам
курсы по украиноведению
по употреблении
по своей форме
по характеру
платить по частям

смуговий тариф, посмужно
направду казати
правом давності
підручник торгового права, підручник з торгового права
праворуч, ліворуч
кому куди належить
розміром
розглянувши
проти води, проти течії
перебивати руки

чинити свою волю
своїми властивостями
хай буде так
своєю силою, своїм розміром
своєю складністю
службові зловживання
службові обов'язки
переміщення
службовий злочин
службова провина
чутки йдуть, що
продається випадково
змістом
розмірковуючи всі обставини
складом, за складом
станом здоров'я, за станом здоров'я
способом
їхати степом
вартістю
сумою, в сумі
числом перший і т.д.
телеграфом, телефоном, розмовляти по телефону
відомий своїми працями
курси українознавства
вживши
своєю формою
характером, вдачею
виплачувати частинами

без прийменника ПО — з ПО

пойти за ведомостями
Вот и все!
вышло все
спустя долгое время
спустя некоторое время
сообразно с воззрением века
после всего
за деньгами
день за днем
один за другим, друг за другом
не в духе

піти по відомості
Та й по всьому!
вже по всьому
по довгому часі
по часі, згодом, перегадом, незабаром, невдовзі,
по якійсь годині, за якимсь часом
по своєму вікові
по всьому
по гроші
день по дню минає
один по одному
не по собі щось, в поганому настрої

покривить душой

в городах, заведениях, учреждениях
во всех местах

идти, ехать, посылать за кем (чем), чтобы при-
нести, взять и т.д.

осенью

в порядке очереди

с рассветом

обращаться за чем

не по правді зробити, покривдити, взяти гріха на
душу, схибити

по містах, установах, закладах

скрізь, по усіх усюдах

іти, їхати, посилати і т. ін. по кого, по що

восени, по осені

за рядом, по ряду черги

по видноті, як завидніє

звертатися по що.

РИТОРИКА ЯК КЛАСИЧНА ОСНОВА СИСТЕМИ ОСВІТИ ЄВРОПЕЙСЬКИХ НАРОДІВ

Лариса КРАВЕЦЬ,

кандидат філологічних наук,

викладач кафедри стилістики української мови

Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова

Сучасне бурхливе життя, інтенсивний розвиток інформаційних технологій вимагають від членів суспільства розуміти й використовувати всі види предметно-практичного мовлення, а це означає, що сучасна людина повинна вміти швидко сприймати мовлення у будь-якій його формі, видобуваючи з нього необхідну інформацію для прийняття рішень, створювати монологи, вести діалоги, керувати системою мовленнєвих комунікацій у межах своєї компетенції. Суспільна потреба підвищення мовної культури, усвідомлення необхідності виробити в учнів та студентів уміння досконало володіти різними формами мовленнєвої діяльності сприяли відродженню давньої науки — риторики, що вчить мистецтву оперувати словом. Роль і завдання, цієї науки, яка з античних часів була основою системи освіти європейських народів, на різних етапах розвитку суспільства мінялися, але суть її залишалася незмінною. Вплив риторики на європейську цивілізацію важко переоцінити: протягом віків вона вносила корективи у всі сфери людської діяльності. Розвиток засобів обміну інформацією, динаміка мови ділового спілкування сприяє активному входженню риторики і в наше життя.

Риторика в античному світі

Риторика, яка сьогодні переживає ще одне своє відродження, існує з давніх часів. Хоч і прийнято пов'язувати зародження цієї науки із греко-римською цивілізацією, все ж корені її сягають значно глибше — народного

міфологемного світосприйняття, притаманного первісним колективам людей на етапі родового устрою.

Людина здавна усвідомлювала велику силу живого слова й завжди прагнула оволодіти нею. У міфічних уявленнях первісних людей риторика, як одна із сфер життя, мала своїх богів-покровителів, а красномовство вважалося божественним даром. Так, у єгипетській міфології бог Ху уособлював божественне слово, а близька йому богиня Сіа — пізнання й мудрість. У японців божеством красномовства був Бенсай-тен, а у індіців — богині Вач ("мовлення", "слово") та Сарасваті ("витончена"). Покровительками ораторства у давньогрецькій міфології були не тільки харита переконання Пейто та прекрасноголоса Каліюпа, одна з 9 муз, а й Гека-та — богиня мороку та чародійництва. Існувало в міфах греків і божество лихослів'я Мом, пов'язане із темними космічними силами. Давні римляни вірили в те, що покровителькою мистецтва, а отже, й риторики є богиня Мінерва.

Задовго до появи греко-римського риторичного вчення у народів Близького Сходу, Індії та Китаю існували свої розвинені канони ораторського мовленнєвого етикету, про що свідчать збірники промов царів, радників, полководців та ін. Та все ж найвищого розвитку красномовство набуло в Стародавній Греції та Римі. Тут були розроблені наукові основи риторики, які пізніше успадкували теорії словесності середніх віків, Відродження та нового часу. Історичні пам'ятки донесли до нащадків імена видатних ораторів античності Фемістокла, Арістіда, Пері-